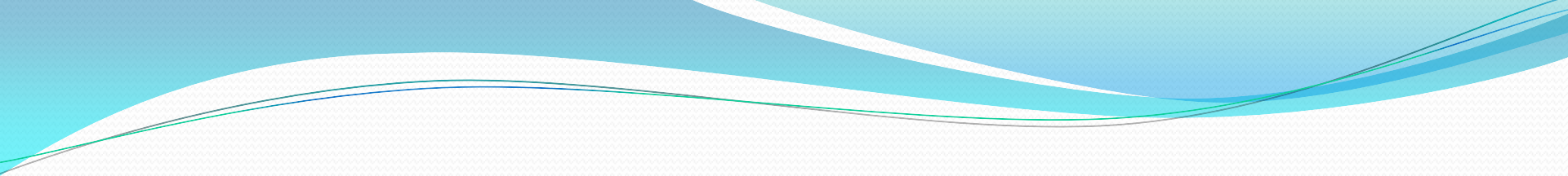

Прва радионица

Испољавање агресивности код деце

	Деца	Одрасли
Понашање	Викање, ударање, лупање, вређање, бацање ствари	Умиривање па викање
Осећања	Бес, немоћ	Напетост, затеченост, стид
Испољене потребе	Често задовољење неке тренутне потребе	Контрола ситуације
Унутрашње (скривене потребе)	Подршка, сигурност, мир	Да детету пружи подршку, сигурност, мир

-
- Прихватите да дете теже успоставља контролу над својим понашањем у ситуацијама када му је нешто ускраћено, таква ситуација се може десити и у вртићу, и у школи
 - Увек без одлагања реагујте у ситуацијама агресивног испољавања да не би постала начин остваривања циљева за дете
 - Кажите детету да његово понашање није у реду
 - Останите доследни
 - САЧУВАЈТЕ МИР током целе ситуације!
 - Детету сте модел понашања, зато не подижите тон, не лупајте, не вређајте!
 - Када се дете смири пустите да оно приђе вама.

Контрола агресивности

- Неадекватна реакција одраслих на испољавање агресивности код деце доводи до устаљивања агресивности као црте личности. Агресивно понашање се одражава на формирање осталих црта јер утиче на то како ће се окружење односити према детету.
- Када агресивно понашање постане уобичајени начин суочавања са проблемима често га прате и друга неприхватљива испољавања као што су лагање, избегавање обавеза, недостатак саосећања за околину и **НАМЕРНО ПОВРЕЂИВАЊЕ (НАСИЉЕ)** других због личног незадовољста.

Шта је насиље?

- Насиље је свако вербално или невербално понашање које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета и ученика или запосленог.

Шта није насиље?

- Једнократни инцидент који се не понавља
- Размирица, неспоразум који се конструктивно решава
- Случајно наношење штете или повреде/бола у игри

Моћ, немоћ, агресивност и насиље

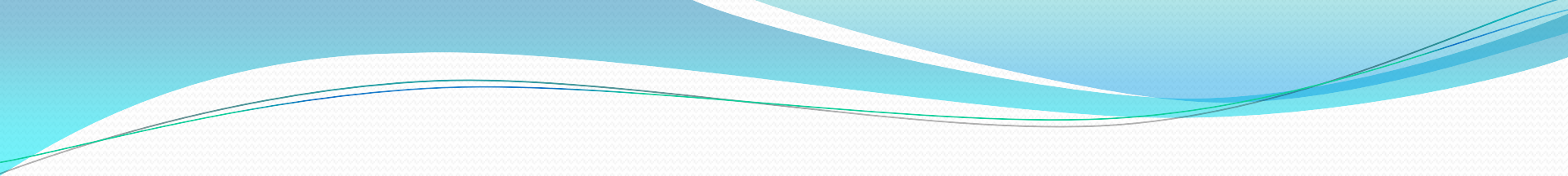
- Насиље настаје и одржава се када једна страна у сукобу себе сматра надмоћнијом. Онај који себе види као маћнијег свесно и намерно повређује оног који себе сматра немоћним или слабијим и који збох тога трпи бол/штету.

Како васпитавати децу?

- Отворено заговарање насилног понашања као начина решавања проблема од стране одговорних одраслих доприноси насилном понашању деце. Порука: ***Понашај се насилно, да не би трпео насиље!***
- Заговарање избегавања сукоба и несупротстављања насиљу доводи до тога да се деца повлаче, себе виде као немоћне и добијају етикете да су слабићи, смарачи, сека персе жртве и лако постају жртве.

Последице насиља

- И деца која су добила поруку да могу да се понашају насилно и деца васпитавана да се повлаче и не супротстављају могу допринети својим понашањем одржавању проблема вршњачког насиља јер га не пријављују одраслима или пријаве тек када проблем насиља почне озбиљно да их угрожава,
- Дете које се насилно понаша у једној ситуацији у другој може бити дете које трпи насиље.

-
- Увек када се у школи појави насиље сва деца су изложена негативном утицају.
 - Научите дете да препозна насиље
 - Научите дете да на насиље не одговара насиљем
 - Развијајте код деце свест о проблему насиља и последицама које може да има
 - Научите дете да пријави проблем насиља и тражи помоћ да се проблем реши
 - Увиђање своје улоге у настанку и одржавању проблема насиља и предлог могућих решења

- Први ниво: Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: ударање чврга, гурање, штипање, гребање, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари. Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање”. Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина. Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито, неумесно, са сексуалном поруком: добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикулација. Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија и других комуникационих програма су, нарочито: узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом.

- Други ниво: Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке”, затварање, пљување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу. Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање. Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање. Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито: сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење. Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија су, нарочито: оглашање, снимање и слање видео записа, злоупотреба блогова, форума и четовања, снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика.

- Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем. Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: застрашивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације. Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других. Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито: завођење од стране одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест. Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија су, нарочито: снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија.

Друга радионица

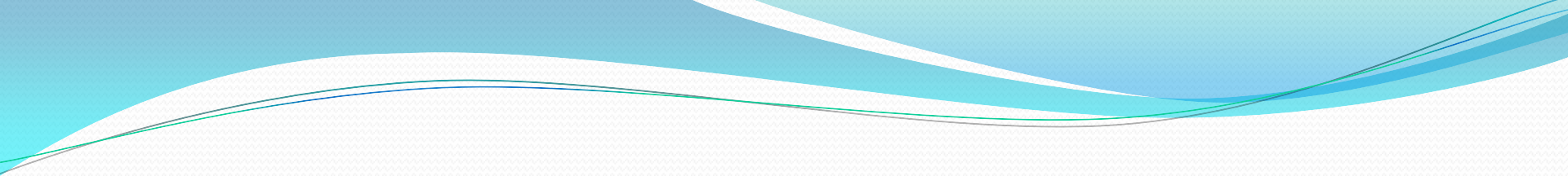
Шта ако дете трпи насиље?

- Дете које трпи насиље често не жели да говори о том искуству јер се боји освете, мисли да није лепо тужакати, сматра да је само криво, осећа се немоћно.
- Дете показује да пати: уморно је, раздражљиво, нема апетит, има проблем са спавањем, заборавно је, смушено, одсутно, жали се на проблеме са стомаком, жали се на главобољу, може да има модрице, поцепану одећу, нестају му ствари, новац за џепарац, школски успех слаби, избегава неке предмете, избегава да иде у школу.

- Сазнање да дете трпи насиље код одраслих ствара потребу да се умешају и “среде” насилника. Одрасли себе виде као моћнијег од детета које је насилно и у томе виде могућност да дете које се понашало насилно претворе у дете које трпи. Тако насиље ствара ново насиље и проблем се продубљује.

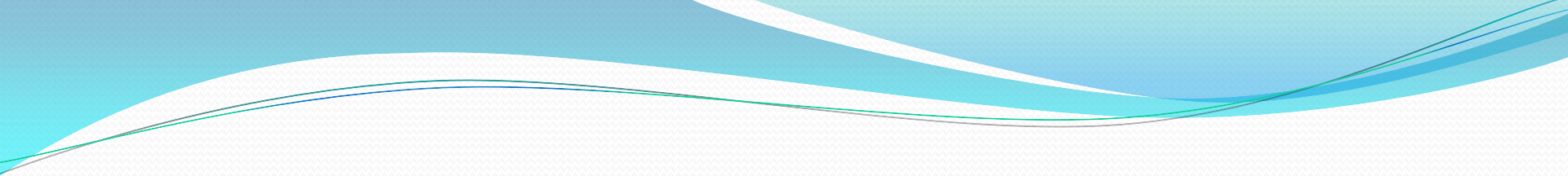
Шта учинити?

1. На насиље не одговарајте насиљем. Детету је потребна помоћ да се супротстави насиљу, а не нови круг насиља.
2. Своју пажњу усмерите на дете, охрабрите га, утешите
3. Покажите интересовање за проблем, саслушајте дете, поставите једноставна питања: Кад, где, ко, како..?
4. Разуверите дете ако сумња да ћете га након сазнања о свему што се догађало мање волети, да ћете се наљутити, покажите да сте снажни да останете смирени.
5. Не кривите и не критикујте дететове поступке, вероватно су изнуђени ситуацијом коју није умело да реши

-
- Не саветујте детету да игнорише насиље
 - Не подстичите освету насиљем
 - Не обећавајте да ће проблем одмах бити решен
 - Кажите детету да је неопходно да обавестите школу (одељењског старешину, педагога, психолога) о проблему, ако се насиље дешава у школи или су укључена деца која су ученици школе

Школа

- Тражите састанак у школи
- Немојте да “улетите” у школу претећи јер у школи тражите савезника
- Наведите чињенице и сазнања која имате (ко, шта, где, како, кад..) без прикривања ситуација у којима се
- Објасните разлоге своје забринутости одељењском старешини, педагогу, психологу, директору..
- Тражите да оставите писану пријаву
- Нагласите да сте ту да заједно тражите решење проблема

-
- Немојте сами да ступате у контакт са родитељима детета које се понашало насилно.
 - Са родитељима треба прво да разговарају надлежни у школи па да вам организују заједнички састанак
 - Договорите се са надлежнима у школи о мерама које ће допринети безбедности детета
 - Након разговора тражите да се сачини Службена белешка о разговору

Очекивани ефекти

- Многа деца престају са насилним понашањем већ када њихови родитељи/старатељи сазнају о томе
- Чешће појављивање родитеља у школи доноси промене у понашању и детета које се насилно понашало и дета које је трпело насиље
- Укључивање школе доноси и укључивање одељењске заједнице у решавање проблема и појачану пажњу запослених у школи
- Све ово доприноси поновом успостављању равнотеже моћи и престанку насиља

Шта ако се дете понаша насилно?

- Знаци који говоре да се ваша деца понашају насилно у школи:
- Наглих су реакција
- Показују непријатељство према околини
- Имају мањак саосећања
- Теже остваривању користи за себе
- Арогнати у с
- Хвалисваи су победници и лоши губитници

Зашто се деца насилно понашају?

- Опонашају страије и мочније којима се диве
- Не знају боље начине комуникације
- Окружење (вршњаци) подстичу њихово агресивно понашање
- Пролазе кроз кризни период у животу

Породично окружење које подстиче агресивно понашање

- Рани развој без топлине и прихватања
- Попустљивост родитеља, непостављање јасних граница
- Толерисање агресивног понашања
- Излагање детета физичком кажњавању

Утицај вршњака

- Вршњаци су модел понашања, па и насилног
- Припадност групи ствара осећај мање личне одговорности и осећај заштићености па слабе кочнице за непожељно понашање

Утицај медија, утицај друштва

- Изложеност насилним садржајима у медијима подстиче насилно понашање, смањује саосећајност и осетљивост за последице насиља
- Став друштва/окружења према насиљу утиче на став појединца

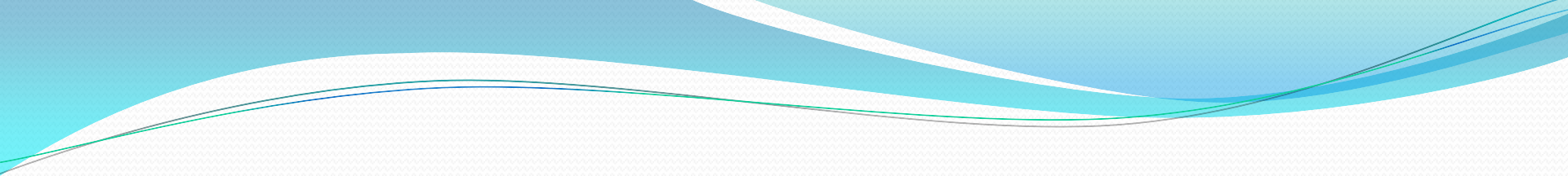
Шта не треба да радите?

- Немојте физички кажњавати дете
- Немојте посрамљивати дете или ускраћивати му своју пажњу (порукама као што су: ...бежи од мене, срам те било и слично..)

Помозите детету које се понаша насилно

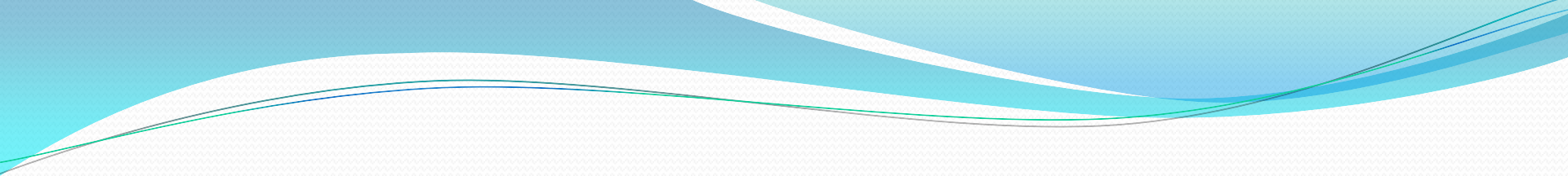
- Схватите ситуацију озбиљно. Насилно понашање може проузроковати озбиљне проблеме касније у животу.
- Разговарајте са дететом:
- Шта си то учинио/ла?
- Шта те је навело на то?
- Да ли си могао-ла другачије да реагујеш?
- Како су твоји поступци утицали на друге људе?
- Ко је све трпео/трпи последице твог насилног понашања?
- Какве последице имају твоји поступци по тебе?
- Да ли можеш сада да нађеш неко боље решење?
- Шта мислиш шта би се десило да си тако реаговао-ла?

- Ставите детету до знања да таквим понашањем наноси штету и себи и својој околини.
- Наведите дете да размисли како може да помогне онима који трпе због његовог понашања да донекле “поправи штету”
- Омогућите детету да искористи своје вештине и способност да помогне неком
- Научите дете да види и препознаје своја и осећања других :
- *Како си се осећао/ла када си гурнуо-повредио оно дете?*
- *Шта мислим како се оно осећало?*
- *Шта мислиш зашто никоме није рекло?*
- *Како су се други према теби понашали након тога?*
- *Шта мислиш зашто су се тако понашали?*
- Помозите детету да ствара и чува пријатељства

-
- Будите у току, пртаите дететова интересовања и активности
 - Похвалите позитивне промене у понашању
 - Ако процените да је потребно не устручавјате се да тражите помоћ стручњака

Помозите посматрачима

- Они који су сведоци насиља осећају:
- Љутњу и беспомоћност јер не знају шта да предузму
- Осећају кривицу јер не реагују
- Збуњеност, несигурност, страх
- Плаше се да ће бити нова мета насиља ако пријаве
- Плаше се да ће неким својим поступком погоршати ситуацију
- Не верују одраслима

-
- Научите дете да правилно процењује ситуације и да када нема сумње да је сведок насиља треба нешто да предузме
 - Научите га да потражи савезника или савезнике у својој околини да би заједно пријавили насиље
 - Научите га да пријавити насиље није исто што и тужакање
 - Научите дете да критикује поступке, а не особе и да може да разговара о њиховим поступцима са својим вршњацима
 - Научите дете да храбри дете које трпи насиље да нешто предузме

Заједничко деловање школе, родитеља и деце

- СВЕСТИ О СЕБИ треба помоћи деци да препознају своја осећања, своје добре стране, свој карактер
- САОСЕЋАЊЕ је свест о осећањима и потребама других
- САМОКОНТРОЛА је моћ управљања својим осећањима, постављање циљева, суопчавање са препрекама
- ОДГОВОРНОСТ промишљање последица одлука и поступака по себе и друге

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!

Јелена Цекић, психолог